

The background features a stylized illustration of two children, a girl on the left and a boy on the right, holding hands. They are both smiling and have curly hair. The girl is wearing an orange dress, and the boy is wearing a yellow shirt and shorts. They are positioned in the center of the frame. Surrounding them are large, light green, stylized leaves that form a heart-like shape. The text is overlaid on this illustration.

Strategii de sprijin pentru învățare, în cazul copiilor cu CES

Prof. învă. preșcolar Jercan Lavinia-Loredana

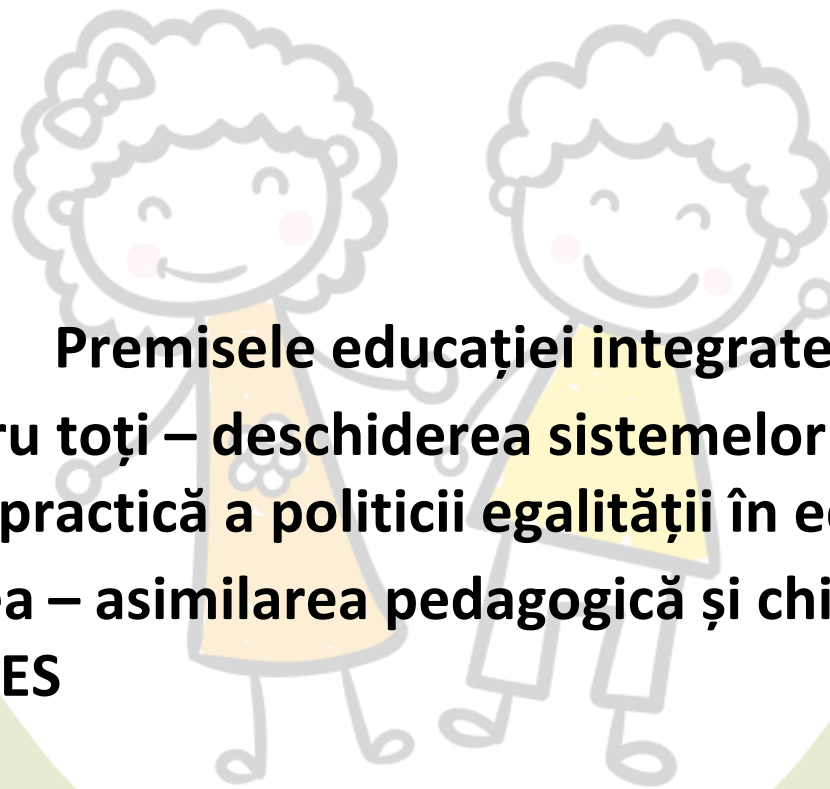
Educația incluzivă este o provocare pentru schimbarea atitudinilor, a mentalităților, a politicilor și a practicilor de excludere și segregare.

Grădinița incluzivă este mediul în care se învață acceptarea diversității fizice, psihice, economice, sociale și culturale.

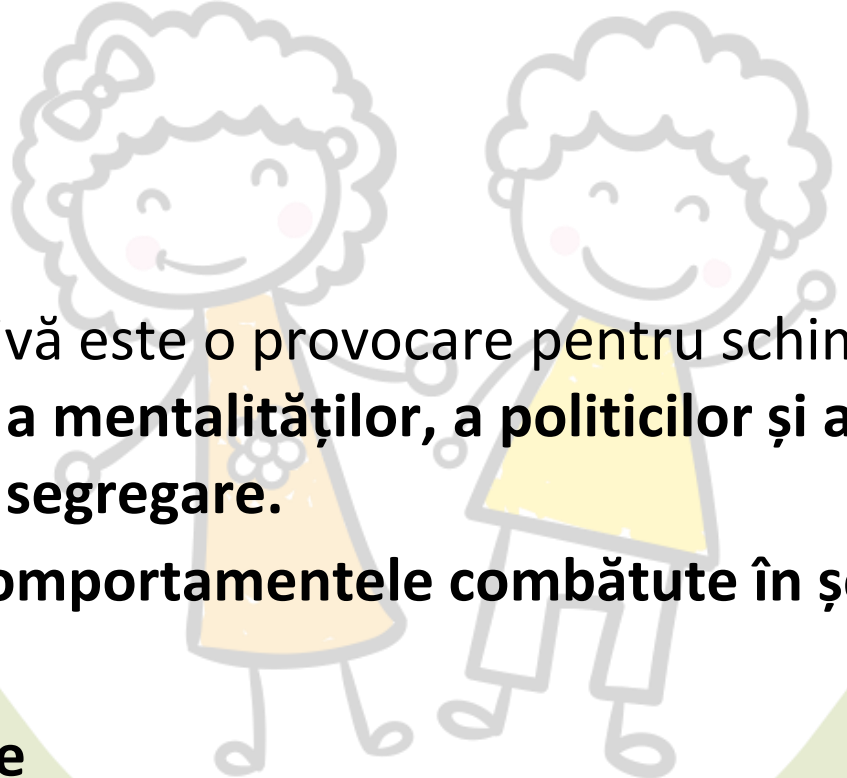
Principiul incluziunii cuprinde:

- **Principiul drepturilor egale pentru o dezvoltare conform potențialului nostru**
- **Principiul unității caracteristicilor intereselor, abilităților, motivației și nevoilor de învățare**
- **Principiul diversității a respectării abaterii de la standardele normale**
- **Principiul accesului și participării tuturor conform abilităților și nivelului de dezvoltare**

Premisele educației integrate

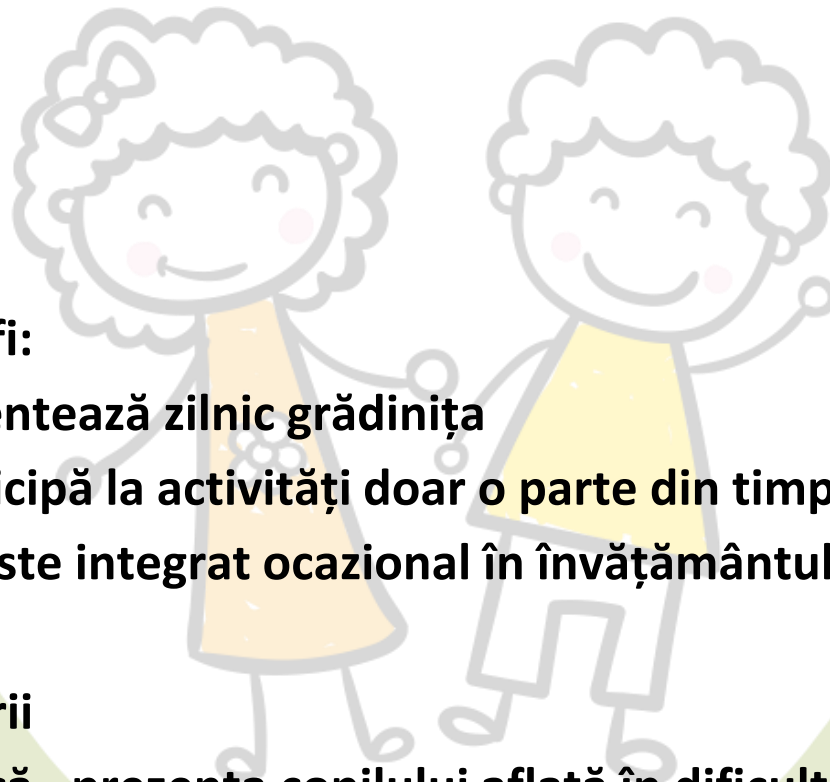
- **Școala pentru toți – deschiderea sistemelor școlare (punerea în practică a politicii egalității în educație)**
- **Normalizarea – asimilarea pedagogică și chiar socială a copiilor cu CES**
- **Egalitatea**
- egalitatea șanselor de acces
- egalitatea șanselor de instruire
- egalitatea șanselor de integrare

Educația incluzivă este o provocare pentru schimbarea **atitudinilor, a mentalităților, a politicilor și a practicilor de excludere și segregare.**

Atitudinile și comportamentele combătute în școala incluzivă

- ❖ Etichetarea
- ❖ Prejudecățile
- ❖ Stereotipurile
- ❖ Discriminarea
- ❖ Marginalizarea
- ❖ Segregarea

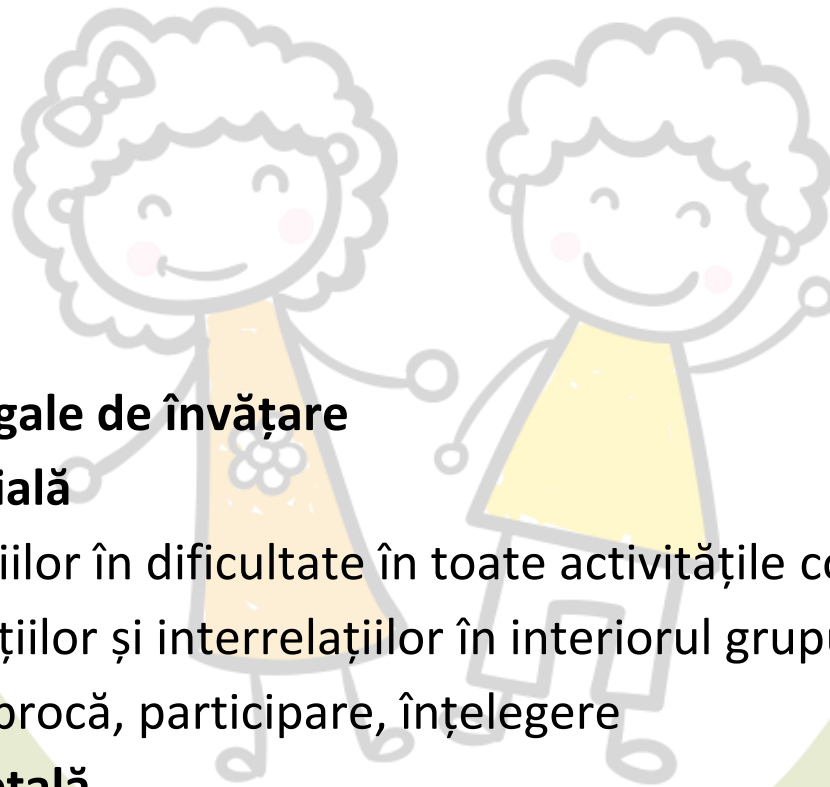

Integrarea poate fi:

- **Totală – frecventează zilnic grădinița**
- **Parțială – participă la activități doar o parte din timpul zilei**
- **Ocazională – este integrat ocazional în învățământul de masă**

Nivelurile integrării

- **Integrarea fizică –prezența copilului aflată în dificultate alături de ceilalți, utilizarea împreună a unor spații fizice și a unor materiale**
- **Integrarea funcțională sau pedagogică – participarea la un program comun de joc și învățare**

OFERĂ

Oportunități egale de învățare

Integrarea socială

- Includerea copiilor în dificultate în toate activitățile comune
- Facilitarea relațiilor și interrelațiilor în interiorul grupului
- Acceptare reciprocă, participare, înțelegere

Integrare societală

- Persoana integrată dobândește sentimentul de apartenență la grup
- Participă deplin la activitatea grupului
- Acceptarea deplină de către ceilalți
- Exercițarea de roluri și responsabilități

Deficiențe

Deficiențe mintale

- întârziere mintală
- înapoiere mintală
- retard intelectual

Deficiențe senzoriale

- Deficiențe de auz
- Deficiențe de vedere

Deficiențe fizice și/sau neuromotorii și tulburări psihomotorii

- Tulburări genetice și congenitale
- Tulburări ale procesului de creștere
- Sechele posttraumatice
- Deficiențe osteoarticulare și musculare
- Deficiențe preponderent neurologice

Tulburări de limbaj

- limbaj întârziat cu model patologic
- limbaj întârziat cu model normal
- întreruperea dezvoltării limbajului
- limbaj calitativ diferit de limbajul normal
- tulburări fonologice
- tulburări morfologice
- tulburări sintactice
- tulburări semantice
- tulburări pragmatice

Deficiențe asociate multiple

- Autismul
- Sindromul Langdon Down
- surdocecitatea

Copii cu dificultăți de învățare

Dificultățile de învățare reprezintă manifestări ale dereglării procesului de învățare ale căror cauze sunt de ordin personal, școlar, familial și social

- caracterul unic al deficienței.
- discrepanța accentuată dintre nivelul aptitudinal și rezultatele obținute de subiect
- nu trebuie înțelese ca o consecință directă a unor deficiențe
- discrepanță semnificativă între potențialul lor intelectual estimat și nivelul performanțelor reale

Copilul cu dificultăți în învățare poate fi recuperat în totalitate prin

- tratament medical și psihopedagogic adecvat
- înlăturarea condițiilor care au condus la instalarea retardului.

Originea dificultăților de învățare:

- disfuncții ușoare la nivel perceptiv și psihomotor
- turburări ale schemei corporale și lateralității
- orientarea spațio-temporală deficitară
- deficitele de atenție și motivație
- întârzierea în dezvoltarea limbajului
- lentoarea proceselor intelectuale IQ 75-90.

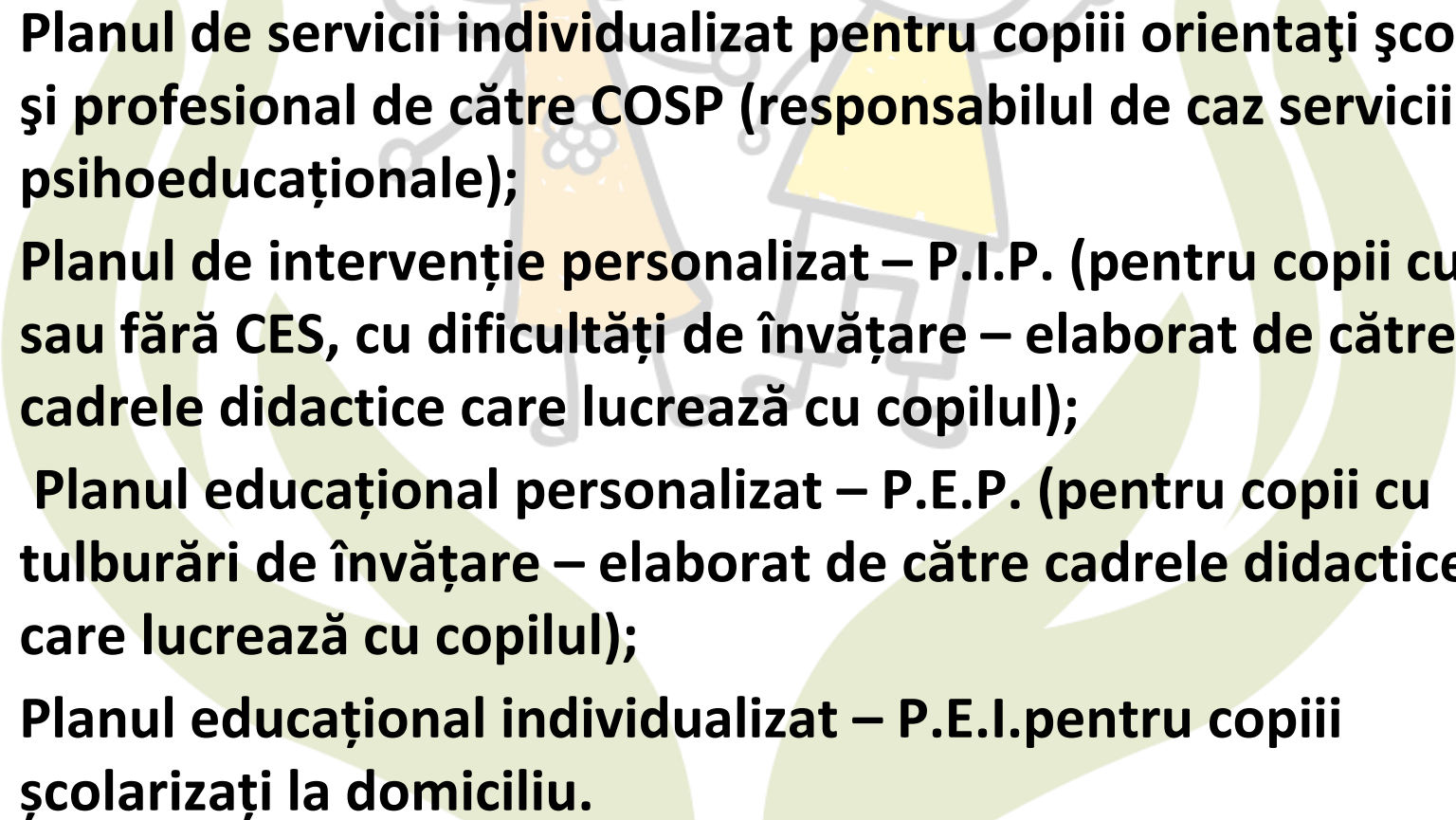
Printre caracteristicile generale ce pot indica o dificultate de învățare sunt:

- hiperactivitatea
- dificultăți de concentrare a atenției
- orientare confuză în spațiu și timp
- incapacitate de a urmări indicațiile
- prinde greu o minge
- nu poate sări coarda
- dificultăți la închiderea nasturilor
- dificultăți la încălțare
- mod defectuos de a ține creionul
- mers dificil
- incapacitatea de a sări
- stângăcie
- eșecuri frecvente
- dificultăți de a sta într-un picior
- dificultăți în a merge cu bicicleta sau de-a lungul unei linii

Abilități minime necesare integrării în grădinița de masă:

- *poate sta pe scaun la cerere o perioadă mică de timp*
- *are abilități de imitare*
- *răspunde la instrucții simple*
- *răspunde la întrebarea Ce vrei? Verbal sau cu imagini*
- *poate bea cu cana și mănâncă cu lingura*

-
- **Planul de servicii individualizat pentru copiii orientați școlar și profesional de către COSP (responsabilul de caz servicii psihoeducaționale);**
 - **Planul de intervenție personalizat – P.I.P. (pentru copii cu sau fără CES, cu dificultăți de învățare – elaborat de către cadrele didactice care lucrează cu copilul);**
 - **Planul educațional personalizat – P.E.P. (pentru copii cu tulburări de învățare – elaborat de către cadrele didactice care lucrează cu copilul);**
 - **Planul educațional individualizat – P.E.I. pentru copiii școlarizați la domiciliu.**

Variabile în succesul integrării unui copil cu tulburări comportamentale în grădiniță :

- 1. pregătirea cadrelor didactice în tehnici comportamentale**
- 2. pregătirea copilului**
- 3. pregătirea grupei**
- 4. organizarea mediului**
- 5. curricula adaptată**

Co-teaching sau predarea în echipă

Co-teaching-ul implică:

- două sau mai multe cadre didactice cu niveluri echivalente de formare dar cu domenii diferite de expertiză desfășoară un anumit tip de activitate didactică în același timp în același spațiu fizic;
- un grup eterogen de elevi, inclusiv cu dizabilități sau cerințe speciale într-o manieră flexibilă și deliberată prin care se vine în întâmpinarea nevoilor elevilor ;
- cunoștințe și competențe diferite dar complementare ;
- scopul este ca respectând diferențele, cele două cadre didactice să construiască situații de predare/învățare care să genereze învățarea într-o manieră în care nici unul nu ar fi putut să le realizeze separat.

Beneficiile co-teaching-ului:

dezvoltare profesională pentru cadrele didactice, o dezvoltare a cooperării între elevi și o mai bună diferențiere a activităților în funcție de nevoile elevilor.

Tipuri de co-teaching:

- **predare – obeservare**
- **predare – asistare (acordare de sprijin)**
- **predare – predare (sau predare în paralel)**
- **predare pe centre**
- **predare alternativă**
- **predare în echipă**

Metode prin care rezistența la instruire descrește treptat

Metoda *shaping* (formare) se folosește în situația în care copilul nu are în repertoriul său deprinderea dorită. Avantajul este că leagă din aproape în aproape răspunsurile pe care copilul le are, le încurajează până când ajunge la formarea deprinderilor dorite.

Metoda *prompting* (sugestii) constă în modelarea răspunsurilor dorit din partea copilului prin minimalizarea erorilor și sugerarea direcției de urmat în formularea corectă a răspunsului. Ajutorul poate fi verbal, fizic sau indicativ.

Metoda *prompt fading* (scăderea sugestiilor) preconizează o diminuare treptată a acestui gen de ajutor spre a nu se ajunge la o dependență totală a subiectului de acest mijloc de stimulare.

Metoda *chaining* presupune lipirea, asamblarea componentelor, prinderea lor într-un tot, respectiv într-o deprindere mult mai complexă (analiză de sarcină) și rezidă într-o descriere pas cu pas a secvențelor comportamentale necesare pentru a rezolva o sarcină.

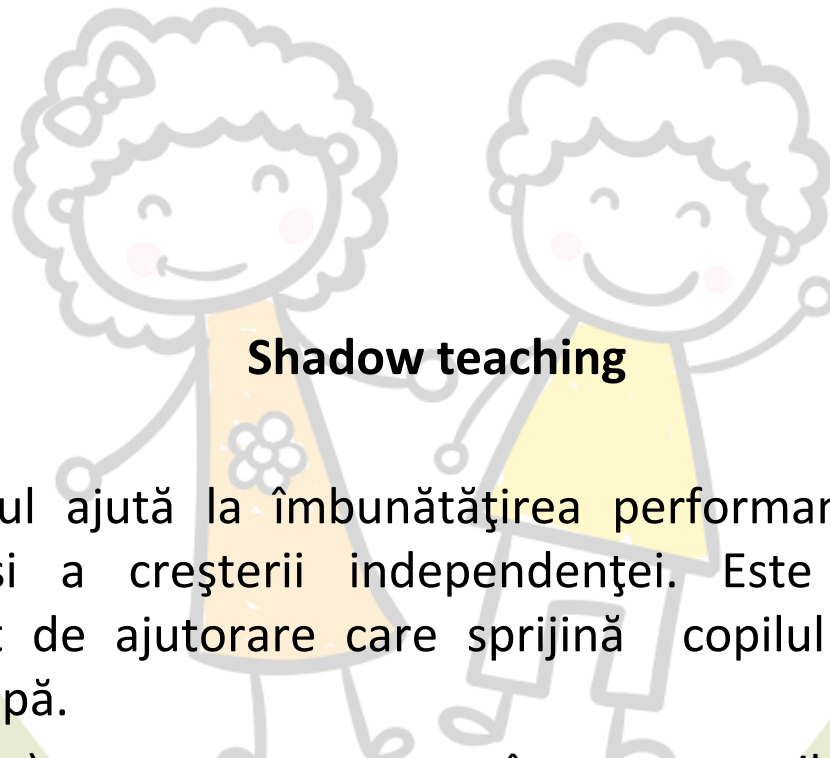
Tehnici comportamentale

-
- **Povestire socială**
 - **Modelare socială**
 - **Roll-play**
 - **Practicarea in-vivo**

Cool / NOT cool
Bine/ Rău

Shadow teaching

Shadow-teaching-ul ajută la îmbunătățirea performanțelor, a abilităților psihosociale și a creșterii independenței. Este vorba despre un comportament de ajutorare care sprijină copilul să se adapteze la situația din grupă.

- Shadow (Umbra) - este persoana care însoțește copilul la grădiniță sau la școală.
- Intervențiile aplicate de către un shadow sunt bazate pe principiile analizei comportamentale aplicate.
- Rol principal: să ajute copilul să atingă obiectivele **individualizate** și să asigure suportul necesar cadrelor didactice

CE FACE *UMBRA*?

- Stă în spatele copilului
- Este “umbra” copilului - nu partenerul lui
- Oferă prompt/ajutor în situațiile în care copilul nu reușește să răspundă la cerințele educatoarei sau a învățătoarei
- Promptul oferit trebuie să fie cât mai subtil (ușor de retras)
- Oferirea recompenselor (la începutul integrării, după care treptat recompensa trebuie să fie oferită de către educatoare)

Retragerea treptată a shadow-ului

- obiectivul final este creșterea independenței copilului
- shadow-ul trebuie să implementeze planul individualizat
- trebuie să facă transferul spre educatoare (să înțeleagă sistemele de recompensare, intervențiile pe comportament, etc.)
- când educatoarele pot aplica intervențiile și sistemele de recompensare, shadow-ul trebuie să se distanțeze treptat de copil, până când ajunge să iasă din grupă

Token Economy (sistemul de tokeni)

- Este un sistem de recompensare, în care simboluri/ buline/ magneți etc. se dau copilului pentru comportamente adecvate.
- La sfârșitul sesiunii/ activității, copilul poate schimba acești tokeni cu ceva ce îi place (să se uite într-o revistă), să deseneze ceva ce îi place, să îi spună profesorului ceva de interes pentru copil.

Avantaje

- Mărește intervalul de timp dintre apariția comportamentelor adecvate și recompensă
- Oferă predictibilitate

Mod de implementare

- Se definesc acele comportamente pe care ni le dorim ca și obiective
- Se specifică foarte clar criteriul pentru terminarea unei sarcini, dacă acesta este obiectivul
- Se începe cu acele comportamente în cazul cărora copilul are șanse de succes
- Necesitatea abilităților precursoare

Selectarea tokenilor

- cupoane, cartonașe, monede, piese de puzzle (care la sfârșit pot fi transformate într-un puzzle)
- trebuie să fie sigure, rezistente și să nu distragă copilul de la oră
- trebuie să fie controlate de profesor/ shadow

Mod de implementare

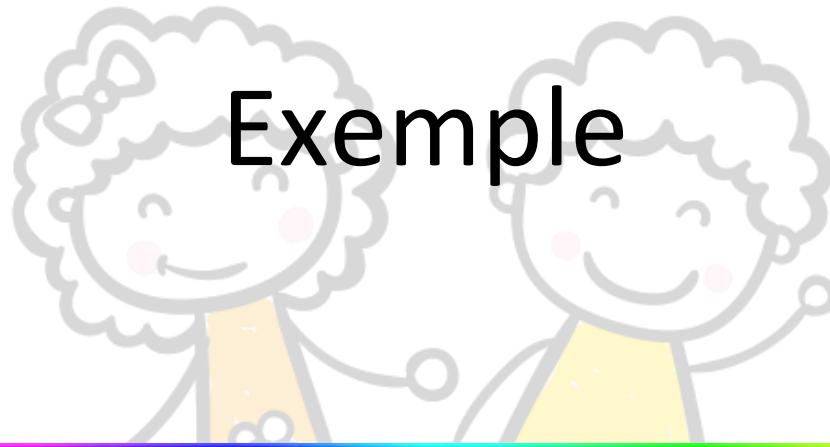
Selectarea ratei de schimb

- pentru copiii în cazul cărora se implementează sistemul, recomandarea este să se înceapă cu o rată mică de schimb (2-3 tokeni pentru recompensă), după care să crească rata progresiv.
- e important să nu primească toți tokenii într-un timp în care nu îi poate fi oferită recompensa la schimb.

Response cost (Costul răspunsului inadecvat)

Tokenii sunt luați pentru comportamente inadecvate, iar copilul trebuie să muncească să îi recapete.

Example

   I Can Do It!

My name:

I'm working for:

Copyright © 2000 Kanson Kids, Inc. All Rights Reserved. www.kansonkids.com Made in the USA

Exemple

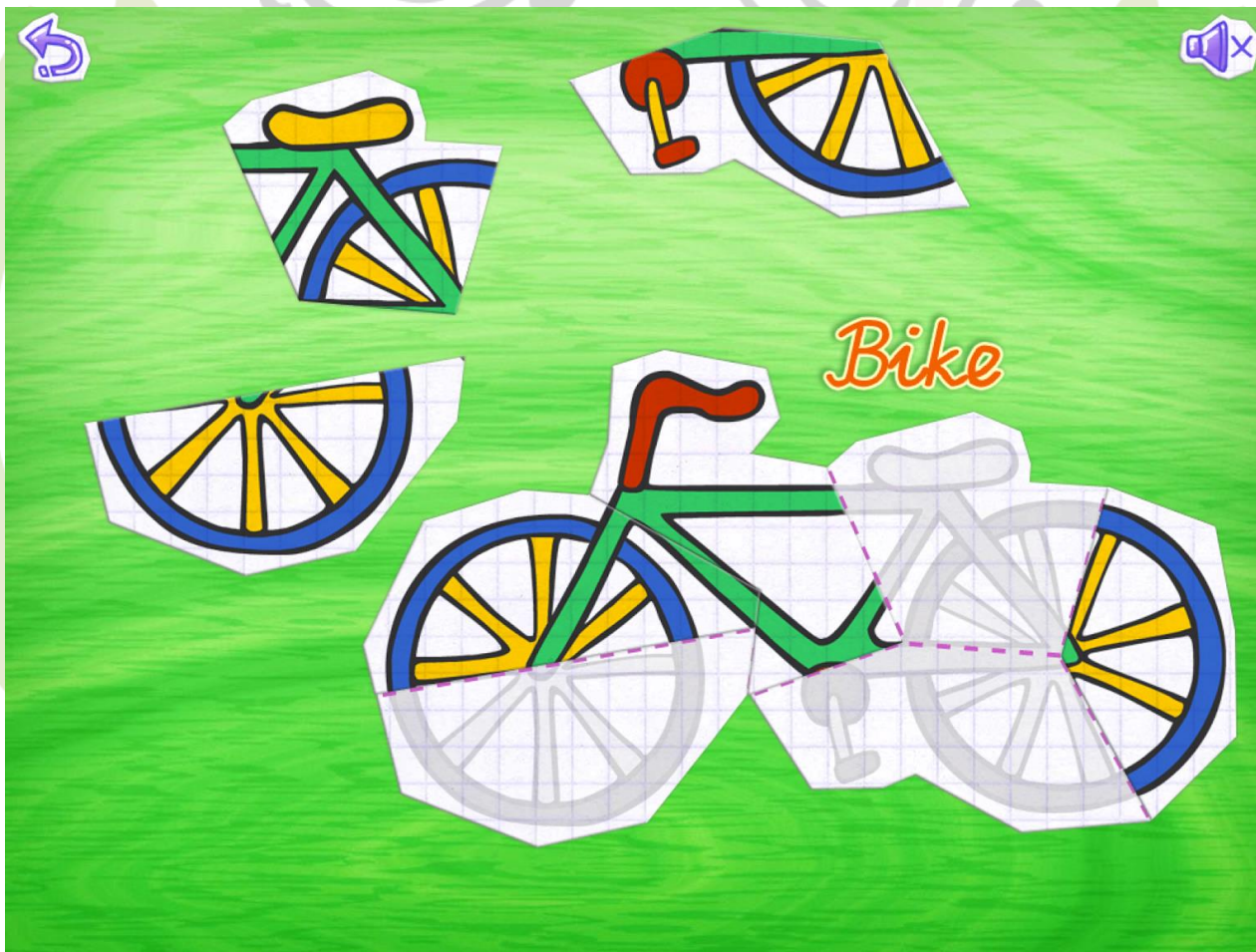

I'm working for: _____

Exemple

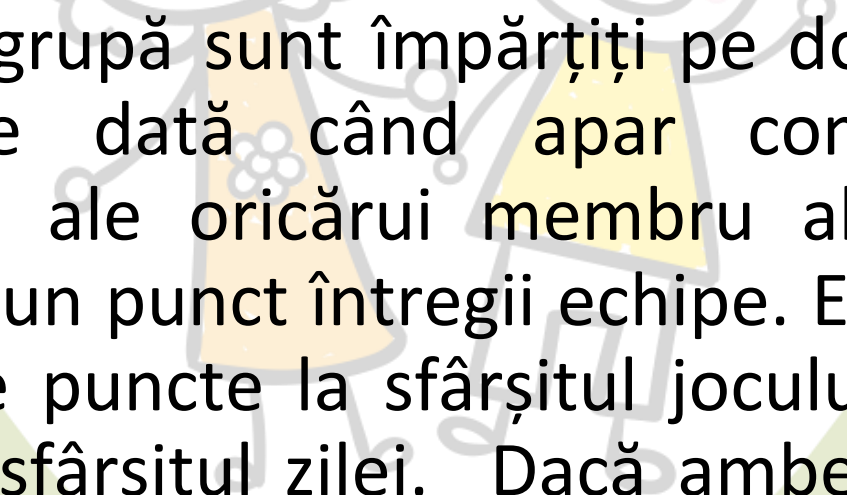

Exemple

The Good Behavior Game

- "Jocul comportamentului bun" este o tehnică aplicată în cadrul întregii grupe, datorită căruia, copiii care au comportamente adecvate în timpul sarcinilor, a lecțiilor, vor primi un premiu/recompensă.
- Programul a fost testat prima dată în 1969. Mai multe articole au confirmat eficiența acestuia în creșterea ratei în ce privește comportamentele de a sta în sarcină și o scădere a ratei comportamentelor disruptive.

-
- Copiii din grupă sunt împărțiți pe două echipe și de fiecare dată când apar comportamente inadecvate ale oricărui membru al echipei, se oferă câte un punct întregii echipe. Echipa cu cele mai puține puncte la sfârșitul jocului, câștigă un premiu la sfârșitul zilei. Dacă ambele echipe au același număr de puncte, mai puține decât limita pusă de educatoare, ambele echipe împart premiul.
 - (Barrish, Saunders, & Wolf, 1969; Harris & Sherman, 1973; Medland & Stachnik, 1972).

- Procedura introducerii jocului în clasă este destul de simplă.

Pași necesari implementării intervenției:

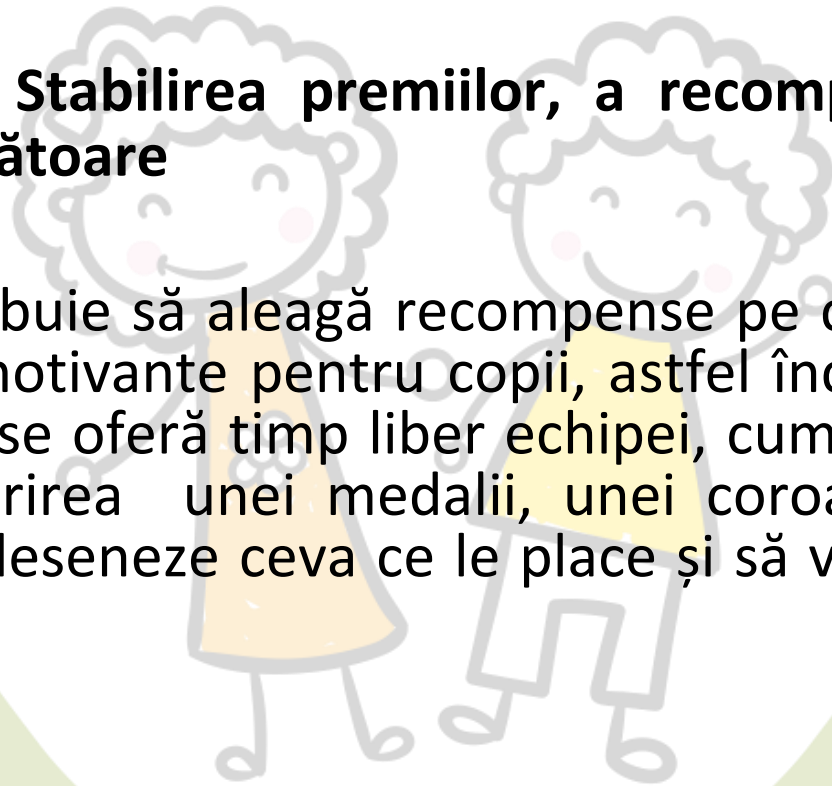
Pasul 1: Decideți când doriți să înceapă jocul. Educatoarea decide perioada de timp/ în ce oră va avea loc jocul. Ca și regulă, se aleg momentele când se așteaptă de la toți copiii să aibă comportamente academice adecvate (citire, matematică)

Pasul 2: Definiți cât mai clar comportamentele negative pentru care se vor acorda puncte. În general, se aleg trei tipuri de comportamente inadecvate, pentru care se va acorda un punct ori de câte ori apar, de oricare membru al echipei:

- Ridicatul de pe scaun, fără permisiunea învățătorului.
- Vorbitul în clasă, fără permisiunea învățătorului. Este permis vorbitul, doar dacă elevul ridică mâna.
- Comportamente disruptive: bătut în bancă, copilul se uită prin grupa, rupe hârtii, se joacă sub bancă

Pasul 3: Stabilirea premiilor, a recompenselor pentru echipa câștigătoare

- Profesorii trebuie să aleagă recompense pe care le consideră eficiente și motivante pentru copii, astfel încât să ia parte la joc. Deseori, se oferă timp liber echipei, cum ar fi să se joace în linște, oferirea unei medalii, unei coroane, o activitate plăcută (să deseneze ceva ce le place și să vorbească despre asta)

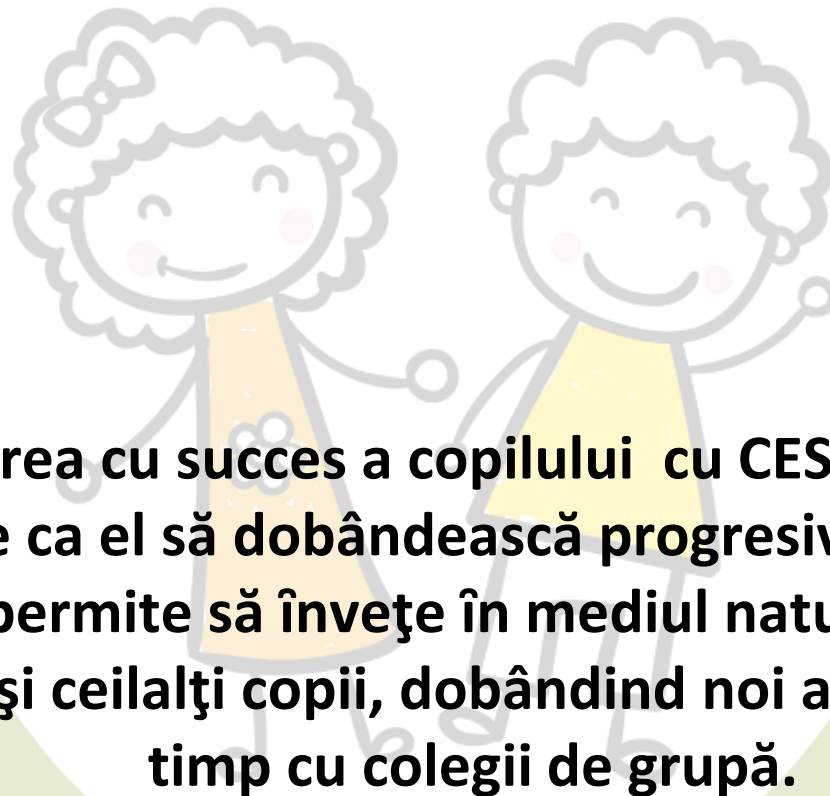
Pasul 4: Introducerea jocului în clasă

- O dată ce comportamentele au fost selectate și definite clar, profesorul informează copiii că se vor juca un joc, le precizează când și pentru cât timp se vor juca.
- Profesorul împarte clasa în două sau trei echipe, cărora copiii le aleg un nume, pentru a încuraja spiritul de echipă.
- Copiii sunt mai apoi informați că echipa va primi câte un punct pentru anumite comportamente (se ridică de pe scaun, vorbesc fără permisiune, comportamente disruptive). De asemenea, li se spune că ambele echipe pot să câștige, dacă au mai puțin de 4 puncte. Dacă ambele echipe au mai mult de 4 puncte, echipa cu cel mai mic punctaj câștigă.
- Se recomandă revizuirea tuturor comportamentelor acceptabile și a celor neacceptabile, cu exemple clare. Copiii trebuie să știe toate regulile jocului înainte de a începe. Pentru a ne asigura că au înțeles, sunt puși să demonstreze atât comportamentele acceptabile, cât și cele neacceptabile/ să ridice mâna în cazul celor adecvate, pentru care nu primesc puncte.

- **Pasul 5: Începeți jocul!**

După trecere prin toți pașii, profesorul este pregătit de joc. Câtă vreme jocul este în curs de desfășurare, profesorul își continuă lecția. Singura diferență este că, atunci când observă un comportament inadecvat în oricare echipă, trece un punct în dreptul echipei (tabel făcut pe tablă, pentru a fi vizibil de copii). Profesorul poate să anunțe în mod public primirea unui punct în cadrul unei echipe și să reamintească elevilor comportamentele acceptate.

- Echipa câștigătoare va fi laudată și se va oferi premiul/recompensa pentru eforturile lor. De asemenea, se vor accentua comportamentele lor adecvate. În cazul echipei necâștigătoare, feedback-ul trebuie dat cu grijă. În nici un caz, copiii nu vor fi apostrofați.

Integrarea cu succes a copilului cu CES în grădiniță presupune ca el să dobândească progresiv acele abilități care îi vor permite să învețe în mediul natural, în ritmul în care învață și ceilalți copii, dobândind noi achiziții în același timp cu colegii de grupă.

Bibliografie:

- **Gherguț, Alois- *Sinteze de psihopedagogie specială*, Iași: Ed. POLIROM, 2013**
- **Gherguț, Alois, Frumos, Luciana, Raus, Gabriela-*Educația specială: ghid metodologic*, Iași: Ed. POLIROM, 2016**
- **Mureșan, Cristina-*Autismul Infantil, structuri psihopatologice și terapie complexă*, Cluj-Napoca: Presa universitară clujeană, 2007**
- **Gîfei, Margareta- *Autismul la preșcolari- ghid practic și metodologic*, Bacău: Ed. Rovimed Plubishers, 2009**